

Anna Witkiewicz

# Zabytki a planowanie

Zwracając uwagę na sytuację planowania przestrzennego w Polsce, zauważa się jego niski poziom. Wśród wielu problemów, z jakimi mierzą się planiści i organy samorządowe są kwestie związane z dziedzictwem kulturowym i zabytkami. Aspekt ten można rozpatrywać osobno w przypadku terenów wiejskich i miejskich.

Dziedzictwo kulturowe na terenach wiejskich, wyrażające się między innymi charakterystycznym rozplanowaniem zabudowań czy architekturą, wydaje się być obecnie szczególnie trudne do ochrony. Głównymi problemami obejmującymi tereny wiejskie są postępująca urbanizacja i bardzo często przejmowanie przez lokalnych mieszkańców miejskich wzorców zabudowań. Tradycyjne budynki wiejskie przestają odpowiadać nowemu stylowi życia,

jaki można zaobserwować na kształtujących się postrolniczych terenach. Również mieszkańcy miast, przeprowadzając się na jego peryferia, budują domy projektowane dla obszarów miejskich, najczęściej niepasujące do architektury i krajobrazu wsi. Może wiązać się to nie tylko z konfliktami społecznymi pomiędzy starymi a nowymi mieszkańcami, ale także w dalszym etapie prowadzi nawet do zatracenia charakteru danej wsi i zamierania tradycji. Innym problemem jest zabudowywanie cennych nisz ekologicznych. Dlatego też na terenach wiejskich powinna być prowadzona konsekwentna polityka przestrzenna dążąca do zachowania dziedzictwa nie tylko architektonicznego, ale też przyrodniczego<sup>12</sup>. A to powinno być przestrzegane ze względu na system planowania w Polsce,

który respektuje zasadę zrównoważonego, trwałego rozwoju<sup>13</sup>.

Problemy ochrony zabytków, w tym dziedzictwa kulturowego, na terenach miejskich, z uwagi na inny charakter zabudowy, jej funkcję i wartości, wyglądają nieco inaczej. Często są to obszary konfliktogenne ze względu na ścierające się sprzeczne interesy i bardzo odmienne wizje rozwoju. nierozważne rozstrzygnięcie takich konfliktów może doprowadzić do utraty dziedzictwa kulturowego czy tożsamości miejsca bądź do powstania terenów o bardzo niskiej wartości społecznej i zapaści ekonomicznej. Aby sprostać wymaganiom użytkowników zabytkowej przestrzeni, należałoby wydobyć i dopasować jej wartości historyczne i estetyczne, a przy tym sprawić, aby stała się ona atrakcyjna i gwarantowała mieszkańcom wysoką jakość życia, a ponadto przyciągała turystów. Przy tym prawdopodobnie najbardziej pożądanym efektem byłoby uzyskiwanie korzyści ekonomicznych, co obecnie często jest jedynym aspektem interesującym władze lokalne. Adekwatne w tym celu wydaje się być działanie oraz zarządzanie zintegrowane, które łączyłoby zachowanie dziedzictwa ze zrównoważonym rozwojem<sup>14</sup>.

Oprócz szeregu ustaw m.in. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym czy o samorządzie gminnym, obowiązują

Planowanie przestrzenne – można powiedzieć „słowo klucz” dla studentów gospodarki przestrzennej, chociaż często budzące wiele wątpliwości i mylnych skojarzeń. Między innymi właśnie dlatego Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej SGGW w Warszawie organizuje konkurs na miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wybranego obszaru w stolicy pt. „Miasto w Twoich rękach”. Konkurs skierowany jest jedynie do studentów gospodarki przestrzennej warszawskich szkół, a jego inauguracją stanowiła konferencja z wykładami poruszającymi wszystkie tematy, z którymi wiąże się planowanie, takimi jak np. finansowanie, aspekty prawne czy rozwiązania technologiczne (SIP). Organizatorzy mają nadzieję, że dzięki ich inicjatywie studenci w praktyce poznają, jak wygląda proces przygotowywania planów miejscowych. ■

jące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy są narzędziem ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Z mocy ustawodawcy przy sporządzaniu powyższych dokumentów gminnych wymagane jest wzięcie pod uwagę wniosków – wytycznych konserwa-

torskich dotyczących obecnej funkcji i dopuszczalnej działalności inwestycyjnej na analizowanym terenie. Wydaje się być istotne, aby wytyczne nie były dowolnie interpretowane i dawały możliwość ustawowego obowiązku wprowadzenia do opracowań planistycznych ochrony wartości zabytkowych obiektów. Powinny jednoznacznie określać obszary czy obiekty, które należy objąć specjalną ochroną, a przy tym ustalać wymagania dotyczące jej zasad i zakresu. Nie istnieje konkretny wzorzec takich wniosków, ale powoli zaczyna wyłaniać się pogląd o potrzebie jego wypracowania. Wzorzec taki determinowałby formułowanie treści graficznej i tekstowej w częściach ogólnych i szczególnych, tym samym przyczyniając się do sprawniejszego opracowywania omawianych wniosków i ułatwiając samorządom ich rozpatrywanie. Ponadto należałoby rozstrzygnąć sprawę zasadności stworzenia wzorca ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, które dotyczą zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Ale czy wzorzec taki nie zostanie potraktowany przez projektantów powierzchownie w rozpatrywaniu problematyki ochrony dziedzictwa i zabytków<sup>15</sup>? ■

Wioletta Czubak

Dla kogo  
systemy  
informacji  
geo  
graficznej  
???